

Η εποχή του Τσίλλερ
Η Αθήνα των Νεοκλασικών

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:

‘ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΤΣΙΛΛΕΡ- Η ΑΘΗΝΑ ΤΩΝ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ’

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΤΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΛΛΑ , ΑΡΓΥΡΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ :

ΟΜΑΔΑ ΚΕΠΠ 2

Περιεχόμενα Θεματικών Ενοτήτων

- 1. Ημερομηνία (διάρκεια έρευνας του προγράμματος)**
- 2. Δραστηριότητα: Σύντομη περιγραφή**
- 3. Περιεχόμενα Ερευνητικών κεφαλαίων**
- 4. Ερευνητικά κεφάλαια**
- 5. Συνθήκες**
- 6. Εντυπώσεις**
- 7 Συναισθήματα**
- 8 Βιβλιογραφία**
- 9 Ευχαριστίες**

Θεματικές Ενότητες:

1. Ημερομηνία: Χρονική διάρκεια του προγράμματος:

Οκτώβριος 2014 – Απρίλιος 2015

2. Δραστηριότητα: Η ομάδα θα ερευνήσει το έργο του φιλέλληνα αρχιτέκτονα Ερνέστου Τσίλλερ στην Αθήνα, αλλά και σε όλη την Ελλάδα.

Πότε ήρθε στην Ελλάδα και κάτω από ποιες συνθήκες.

Όλα τα χρόνια που εργάστηκε στη Ελλάδα, με ποιους συνεργάστηκε, ποια κτίρια σχεδίασε που μέχρι σήμερα είναι πολύ σπουδαία για το αρχιτεκτονικό τους σχέδιο, ποια υπάρχουν μέχρι σήμερα, ποια έχουν κατεδαφιστεί ή έχουν καταστραφεί.

Τι καινούργια υλικά χρησιμοποίησε, γενικά τι καινούργια πράγματα έκανε σαν αρχιτέκτονας ο οποίος είχε πολύ μεγάλο ταλέντο. Γιατί ήταν τόσο γνωστός και αγαπητός και βέβαια ποιός ήταν ο Ερνέστος Τσίλλερ, αυτός ο Βαυαρός φιλέλληνας αρχιτέκτονας που σχεδίασε τόσο ωραία κτίρια, σπίτια, εκκλησίες κλπ.

Επίσης θα υπάρχει συνέντευξη της αρχιτέκτονα κυρίας Κωνσταντίνας Κουλοχέρη που έχει εργαστεί παλαιότερα σε αναπαλαιώσεις. Θα ξαναγήσει τους νέους της ομάδας σε κάποια κτίρια που έχει σχεδιάσει ο Τσίλλερ και γενικότερα θα είναι συνεργάτης της ομάδας σε αυτή την έρευνα.

Η ομάδα θα εργαστεί σε δυο υποομάδες και έτσι θα συνεργαστούν όλοι με την βοήθεια και εποπτεία των διευκολυντών και συνεργατών του ερευνητικού προγράμματος.

3. Περιεχόμενα Ερευνητικών Κεφαλαίων

- 1. Η Δημιουργία του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους**
- 2. Η Αθήνα μετά την του Τουρκοκρατία**
- 3. Ερνέστος Τσίλλερ (βιογραφικό)**
- 4. Το έργο του Τσίλλερ στην Ελλάδα**
- 5. Οι συνεργάτες του Τσίλλερ**
- 6. Η Αθήνα του Τσίλλερ- η νέα Αθήνα**
- 7. Καινοτομίες και υλικά για τις κατασκευές των κτιρίων**
- 8. Γιατί ήταν γνωστός ο Τσίλλερ**
- 9. Τα σωζόμενα κτίρια του Τσίλλερ**
- 10. Κτίρια του Τσίλλερ που έχουν κατεδαφιστεί**
- 11. Άγιος Λουκάς, Μέγαρο Β.Μελά και Ιλίου Μέλαθρον (το Νομισματικό Μουσείο)**
- 12. Συνέντευξη**
- 13. Φωτογραφίες**
- 14. Ευχαριστίες**
- 15. Βιβλιογραφία**

Ερευνητικά κεφάλαια

1. Η Δημιουργία του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους

Η πρώτη ονομασία της Ελλάδας μετά την επανάσταση του 1821 και μέχρι το 1828, πριν γίνει ανεξάρτητο κράτος ήταν Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδας. Αργότερα την περίοδο 1828 – 1832 υπογράφουν οι μεγάλες δυνάμεις και παίρνει το όνομα Ελληνική Πολιτεία και κυβερνήτη της χώρας τον Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος ήταν σπουδαίος μεταρρυθμιστής και ήθελε να κάνει πολλές αλλαγές, αλλά δυστυχώς οι πολιτικοί του αντίπαλοι ήταν εναντίον του(αυτοί που δεν συμφωνούσαν με τις απόψεις του). Δολοφονείται τελικά στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831.

Το 1830 οι μεγάλες δυνάμεις υπογράφουν νέο πρωτόκολλο και η Ελλάδα γίνεται ανεξάρτητο κράτος με την ονομασία 'Βασίλειο της Ελλάδος' και αποκτά τον πρώτο βασιλιά, τον Βαυαρό πρίγκιπα Όθωνα ο οποίος ήταν μόλις 17 χρονών. Με δική του εντολή (διάταγμα) η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα του κράτους το Σεπτέμβριο του 1834, με πρώτο δήμαρχο τον Ανάργυρο Πετράκη.

Έως τότε (1834) πρωτεύουσες του Ελληνικού Κράτους ήταν η Αίγινα και το Ναύπλιο.

2. Η Αθήνα μετά την τουρκοκρατία (γύρω στο 1830)

Η Αθήνα δυστυχώς φαινόταν σαν να ήταν μια έρημη πόλη. Είχε καταστραφεί ολότελα μετά από φωτιές που έβαλαν οι πολιορκητές της.

Στην Αθήνα δεν υπήρχαν δρόμοι, δημόσιες πλατείες, κήποι, μοναστήρια, εκκλησίες και οι λίγοι κάτοικοί της περπατούσαν ανάμεσα στα ερείπια και τα βουνά από καταστραμμένους τοίχους.

Τότε δύο νέοι αρχιτέκτονες, ο Κλεάνθης Σταμάτης και ο Γερμανός φίλος του Εδουάρδος Σάουμπερτ αναφέρονται στην κατάσταση της Αθήνας. Το 1832 ο αρμόδιος υπουργός τους ζητάει να σχεδιάσουν Ρυμοτομικό Σχέδιο για την πόλη. Να σχεδιάσουν δηλαδή πως θα μπορούσε να χτιστεί η νέα πρωτεύουσα.

Αυτό το σχέδιο ήταν πολύ ωραίο με μοντέρνες αντιλήψεις για την εποχή, όμως λόγω των οικονομικών συμφερόντων και της κερδοσκοπίας που ήθελαν κάποιοι, στις 23 Ιουνίου του 1834 αναβάλουν την πραγματοποίησή του χωρίς να πούνε πότε θα το έκαναν. Έγιναν πολλές καθυστερήσεις και υπήρχαν πολλές περιπέτειες , στο τέλος ο πατέρας του Όθωνα , ο βαυαρός βασιλιάς Λουδοβίκος στέλνει στην Αθήνα τον αρχιτέκτονα του παλατιού Λέοντα Φον Κλέντσε για να αλλάξει το αρχικό σχέδιο των Κλεάνθη και Σάουμπερτ.

Ο Κλέντσε πρότεινε ένα σχέδιο περιορισμένο για την Αθήνα και όχι τόσο καλό για μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Όμως αυτό το σχέδιο το εγκρίνανε το Σεπτέμβριο του 1834.

Ακριβώς με το που έρχεται ο Όθωνας στην Αθήνα που είναι η νέα πρωτεύουσα το Σεπτέμβριο του 1834, έρχονται στην Αθήνα πολλοί Βαυαροί αρχιτέκτονες οι οποίοι ήταν στρατιωτικοί και ιδιώτες, αλλά και άλλοι από άλλες χώρες που ήθελαν να βρουν δουλειά.

Τότε ιδρύεται το Τμήμα Αρχιτεκτονικών, το οποίο ανήκε στο υπουργείο Εσωτερικών, όπου όλοι που εργάζονται σε αυτό είναι ξένοι.

Από το 1834 και μετά αρχίζει μια μεγάλη περίοδος που γίνονται πολλές οικοδομές και αρχίζει σιγά – σιγά η αποκατάσταση των κυριότερων και περισσότερο καλοδιατηρημένων εκκλησιών. Τα οικοδομικά υλικά δεν είναι αρκετά, ανοίγουν λατομεία, ασβεστοκάμινα κλπ. Αρχίζουν να προβληματίζονται για τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης της πόλης(δηλαδή του νερού και των υπονόμων), για την κατασκευή των δρόμων, καθώς και για το σχέδιο φωτισμού της πόλης.

Οι Βαυαροί

Καθώς διαμορφώνεται η Αθηναϊκή κοινωνία, οι Βαυαροί υπάλληλοι και αξιωματικοί, όπως και άλλοι ξένοι δεν συχνάζουν σε κοσμικά κέντρα ή λέσχες, απομονώνονται και συμπεριφέρονται υπεροπτικά στους Αθηναίους που στην αρχή τους είχαν υποδεχθεί με συμπάθεια.

Εκείνη την περίοδο ο Σάουμπερτ ο οποίος είναι υπεύθυνος του Αρχιτεκτονικού Τμήματος δίνει όλα τα μεγάλα έργα σε Γερμανούς ή Δανούς αρχιτέκτονες. Έτσι έρχεται στην Αθήνα ο αρχιτέκτονας Θεόφιλος Χάνσεν ο οποίος αναλαμβάνει να σχεδιάσει διάφορα σημαντικά κτίρια, και ο οποίος το 1860 στέλνει στην Αθήνα το νεαρό αρχιτέκτονα Ερνέστο Τσίλλερ για να παρακολουθεί τα έργα χτισίματος της Ακαδημίας Αθηνών – ευεργέτης ήταν ο Σίνας-.

Η Αθήνα μεγαλώνει και το 1860 έχει περίπου 30.000 κατοίκους και χρειάζεται δημόσια κτίρια. Πολλοί επιχειρηματίες - πλούσιοι Έλληνες, Έλληνες του εξωτερικού χτίζουν πολυτελείς ιδιωτικές κατοικίες και ενδιαφέρονται επίσης να στολίσουν και να ευεργετήσουν (να δώσουν χρήματα για να χτιστούν τα κτίρια), την πόλη με πολύ ωραία κτίρια. Ακριβώς τότε εμφανίζεται ο αρχιτέκτονας Ερνέστος Τσίλλερ.

3. Ερνέστος Τσίλλερ

Ο Ερνέστος Τσίλλερ γεννήθηκε στις 22 Ιουνίου το 1837 σε μια

κωμόπολη της Σαξωνίας, είναι ο μεγαλύτερος γιός του Κρίστιαν και της Σοφίας Τσίλλερ, έχει άλλους τέσσερις αδελφούς και πέντε αδελφές. Από τους πέντε γιούς της οικογένειας, οι τέσσερις ασχολήθηκαν με την οικογενειακή επαγγελματική παράδοση, ήταν δηλαδή αρχιτέκτονες και εργολάβοι.

Ο Ερνέστος σπούδασε αρχιτεκτονική στη Βασιλική Σχολή Οικοδόμησης στη Δρέσδη (στη Γερμανία). Τέλειωσε τις σπουδές του το 1858, παίρνοντας επίσης το ασημένιο μετάλλιο της Αρχιτεκτονικής Σχολής. Πήγε στη Πράγα και αργότερα στη Βιέννη, όπου τον προσλαμβάνουν στο γραφείο του Δανού αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν, γεγονός πολύ σημαντικό και για όλη την υπόλοιπη ζωή του. Έτσι αρχίζει μια συνεργασία μεταξύ τους που θα κρατήσει για πάρα πολλά χρόνια.

Η καριέρα του Χάνσεν πήγαινε πάρα πολύ καλά, και είχε πολύ καλές σχέσεις με την Ελλάδα και τους Έλληνες. Έκανε πάρα πολλά έργα στη Ελλάδα και αναλαμβάνει να κάνει τα σχέδια για την Ακαδημία Αθηνών. Ο βαρόνος Σίμωνας Σίνας του αναθέτει αυτό το έργο. Τον Δεκέμβριο του 1860 έρχεται στην Ελλάδα ο Τσίλλερ μαζί με τον Χάνσεν με καράβι. Το 1861 του δίνουν επίσημα τη διεύθυνση των οικοδομικών εργασιών της Ακαδημίας Αθηνών.

Το 1862 κατεβάζουν από τον θρόνο τον Όθωνα και έτσι σταματάνε τα έργα. Τον Νοέμβριο του 1864 ο Ερνέστος Τσίλλερ φεύγει από την Αθήνα, περνάει από Ρώμη, Φλωρεντία και Βερόνα, στην Ιταλία και τελικά επιστρέφει στη Βιέννη (Αυστρία). Εργάζεται πάλι στο γραφείο του Χάνσεν μέχρι το 1868. Τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς επιστρέφει στην Αθήνα, και θα μείνει για πάντα.

Αρχίζει να εργάζεται στην Αθήνα σαν ελεύθερος επαγγελματίας ως αρχιτέκτονας. Το κτίριο της Ακαδημίας Αθηνών είναι πολύ ωραίο, ο

αρχιτέκτονας γίνεται σιγά – σιγά γνωστός, αρχίζει να έχει επαφές με το παλάτι και επειδή έχει μεγάλο ταλέντο τον φέρνουν σε επαφή με πολύ πλούσιους και σημαντικούς πελάτες.

Το 1872 γίνεται καθηγητής της Αρχιτεκτονικής και της Οικοδομικής στο Σχολείο των Τεχνών, το οποίο αργότερα ονομάστηκε Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Στις αρχές του 1883 παραιτείται από τη θέση του καθηγητή μετά από διαφωνία και σύγκρουση που είχε με τον αρχιτέκτονα του Ζαπείου Μεγάρου, Αναστάσιο Θεοφιλά, τον οποίο κατηγορήσε για οικονομικές απάτες στη κατασκευή του κτιρίου και ο οποίος τελικά πήρε τη θέση του ως καθηγητής.

Ο Τσίλλερ έχει δικό του γραφείο στην οδό Μαυρομιχάλη 4 και έχει πάρα πολλές παραγγελίες για καινούργιες δουλειές. Κάθε δύο χρόνια πηγαίνει στη Βιέννη και στη πόλη που γεννήθηκε. Είναι δεμένος με την οικογένειά του και ανταλλάσσει απόψεις με τα αδέρφια του που έχουν κι αυτοί μεγάλο αρχιτεκτονικό γραφείο. Ταξιδεύοντας στη Βιέννη μια φορά, την άνοιξη του 1876 γνώρισε τη Σοφία Δούδου, όμορφη, μορφωμένη, γνωρίζοντας πολλές γλώσσες και πολύ καλή πιανίστα και συνθέτρια, την οποία ερωτεύεται. Το 1876 τον Ιούνιο παντρεύονται στη Βιέννη και λίγο αργότερα έρχονται να μείνουν στην Αθήνα. Κάνουν 5 παιδιά, 2 αγόρια και 3 κορίτσια.

Το 1882 χτίζει το δικό του σπίτι. Το ισόγειο του σπιτιού το χρησιμοποιεί ως γραφείο, έχει πολύ μεγάλη πελατεία και δεν σταματάει να έχει επαφές και σχέσεις με τον δάσκαλό του Θεόφιλο Χάνσεν. Την ίδια περίοδο ο Χαρίλαος Τρικούπης τον διορίζει διευθυντή των Δημοσίων Έργων του Υπουργείου Εσωτερικών.

Μετά την πτώχευση του Ελληνικού Κράτους το 1893, το δημόσιο δεν έχει χρήματα και σταματά κάθε εργασία, όμως ιδιωτικά ο Τσίλλερ συνεχίζει να έχει τους πελάτες του. Δίπλα στα κτίρια που είχαν χτιστεί τα προηγούμενα χρόνια, τώρα χτίζονται πολυώροφα κτίρια, γραφεία, τράπεζες, πολυκατοικίες, εκκλησίες, αγορές, καταστήματα κλπ.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα γίνεται συνétairos με δύο Γερμανούς, που ήταν ανέντιμοι και αναξιόπιστοι όπως αποδείχτηκε στο τέλος, και που δεν ήταν ξεκάθαρο τι ακριβώς ήθελαν να κάνουν. Έτσι ο Τσίλλερ χάνει

όλα του τα χρήματα, έχει πολλάχρέη και η οικογένειά του περνά δύσκολα, αποφασίζει να πουλήσει το σπίτι της οδού Μαυρομιχάλη και το εξοχικό στη Κηφισιά. Η οικογένεια μετακομίζει στη γωνία Κανάρη και Σόλωνος 1, εκεί μεταφέρει και το γραφείο του. Για αρκετό καιρό το εργαστήρι του Τσίλλερ ήταν άδειο χωρίς καθόλου δουλειά.

Ο τελευταίος Γερμανός αυτοκράτορας, ο Κάιζερ, ανακατεύτηκε στον τελευταίο πόλεμο, με μια συμπεριφορά ενάντια στην Ελλάδα και αυτό είχε κάνει τον κόσμο να μην θέλει κάθε τι γερμανικό. Σίγουρα αυτό επηρέασε την καριέρα του Τσίλλερ. Το 1908 του δίνουν να αναλάβει την νέα διαρρύθμιση και το μεγάλωμα του Αχίλλειου στην Κέρκυρα το οποίο είχε ιδιοκτήτη τον Κάιζερ. Τότε ο Τσίλλερ πληρώνει αρκετά από τα χρέη του, αλλά , συνεχίζει να χρωστάει πολλά.

Είναι πια 70 χρονών και εξακολουθεί να εργάζεται χωρίς να κουράζεται. Διδάσκει αρχιτεκτονική στη Βιομηχανική και Εμπορική Ακαδημία η οποία ονομάστηκε: Ανώτερη Σχολή Τεχνικής Εκπαίδευσης.

Στο τέλος της καριέρας του (1909 – 1910) σχεδιάζει ακόμα ένα οικισμό στα Κόκκινα Χώματα της Κηπούπολης(Κηφισιά) από μικρές βίλες με 3, 4 και 5 δωμάτια. Το έργο δεν πραγματοποιήθηκε (δεν χτίστηκαν τελικά οι βίλες).

Ο Ερνέστος Τσίλλερ πέθανε στην Αθήνα στις 10 Νοεμβρίου του 1923 σε ηλικία 86 χρονών και κηδεύτηκε στο Α΄ νεκροταφείο Αθηνών.

Στο Α΄ νεκροταφείο υπάρχουν πολλοί τάφοι που τους έχει σχεδιάσει ο Τσίλλερ.

Επίσης γνωρίζουμε από το βιογραφικό του Τσίλλερ ότι πρωτοήρθε στην Αθήνα το 1861, όταν ήταν 24 χρονών, ένωσε πολύ Έλληνας ώστε κάποιες φορές υπέγραφε τα σχέδιά του με ελληνικά γράμματα.

Έκανε σχέδια για: δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, εκκλησίες και έπιπλα, αρχαιολογικές μελέτες και μελέτες για το τι ρόλο παίζει το χρώμα στην αρχιτεκτονική.

4. Το έργο του Τσίλλερ στην Ελλάδα

Ο Τσίλλερ έχτισε πάρα πολλά δημόσια και ιδιωτικά κτίρια. Ο πολύ ταλαντούχος αρχιτέκτονας ήταν και ζωγράφος και ερευνητής της αρχαιότητας, διάβαζε πολύ αρχαία ιστορία. Ήταν ο πρώτος που έκανε ανασκαφές στη Τροία, πριν από τον Σλήμαν και έτσι έγιναν φίλοι που η φιλία τους κράτησε πάρα πολλά χρόνια.

Σχεδιάζει και επιβλέπει πάνω από 500 κτίρια, μικρά ή μεγάλα, εκκλησίες, αγορές, θέατρα και άλλα σε όλη την Ελλάδα, ασχολείται πάρα πολύ με την αρχαιολογία, μελετά τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του Παρθενώνα στην Ακρόπολη.

Επίσης ένας άλλος σημαντικός αρχιτέκτονας της εποχής εκείνης, ο Αναστάσιος Μεταξάς, ο οποίος βασίστηκε στα σχέδια του Τσίλλερ και ξανακατασκεύασε και ξαναέβαλε μάρμαρα στο Στάδιο.

Στον Πειραιά κοντά στη πλατεία Αλεξάνδρας ο Τσίλλερ από το 1875 έως το 1877 χτίζει επτά σπίτια – βίλες με σκοπό να τα πουλήσει, έτσι λοιπόν γίνεται η περίφημη συνοικία Τσίλλερ. Στα σπίτια αυτά για δύο καλοκαίρια φιλοξενεί την Βασιλική οικογένεια και έτσι σκέφτεται ότι θα τα πουλήσει ευκολότερα σε καλύτερη τιμή.

Σε αυτά τα σπίτια αναφέρεται η Πηνελόπη Δέλτα στον περίφημο Τρελαντώνη. Δυστυχώς από αυτά τα σπίτια σώζεται μόνο η οικία Πατσιάδη, η οποία είναι αλλαγμένη. Ο Τσίλλερ βοήθησε στη πρόοδο του Πειραιά, επίσης έκανε μελέτη και πρότεινε να δημιουργηθεί ένα πάρκο αναψυχής στον Λυκαβηττό .

Η δεντροφύτευση (το φύτευμα δέντρων) του λόφου ήταν ιδέα του Τσίλλερ.

*** Πολλές φορές είχε έμπνευση για να σχεδιάσει , από την αρχαιότητα και την βυζαντινή εποχή. Τα κτίρια που σχεδίασε έγραψαν την δική τους ιστορία και άφησαν την δική τους ιστορία!!!

*** Το μεγαλύτερο μέρος του Τσίλλερ σαν αρχείο ανήκει στην Εθνική Πινακοθήκη, αλλά, υπάρχει και ένα κομμάτι του στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς.

*** Προεδρικό Μέγαρο, Ιλίου Μέλαθρον (το Νομισματικό Μουσείο), Εθνικό Θέατρο, Μέγαρο Μελά, Δημαρχείο Ερμούπολης Σύρου(πρωτεύουσα των Κυκλάδων) είναι μερικά από τα θαυμαστά έργα του Τσίλλερ.

5. Οι συνεργάτες του Τσίλλερ

Ο πιο σημαντικός συνεργάτης του Τσίλλερ ήταν ο δάσκαλός του, ο Δανός αρχιτέκτονας, Θεόφιλος Χάνσεν, ο οποίος εμπιστεύεται τον νεαρό τότε Τσίλλερ να επιβλέψει τις εργασίες χτισίματος του κτιρίου της Ακαδημίας Αθηνών. Μετά από αυτό το έργο ο Τσίλλερ έρχεται και μένει μόνιμα στη Ελλάδα.

Ο Τσίλλερ έμεινε για πάντα φίλος με τον Θεόφιλο Χάνσεν μέχρι που πέθανε ο Χάνσεν το 1890.

Ο Τσίλλερ συνεργάστηκε και με τον μικρότερο αδελφό του Παύλο που ήταν και αυτός αρχιτέκτονας και που κατά διαστήματα ζούσε και εργαζόταν στην Ελλάδα. Κάποιες φορές επίσης τον βοηθούσαν και τα υπόλοιπα αδέρφια του που ήταν πολιτικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες.

Όσο ήταν καθηγητής στο Πολυτεχνείο συνεργάστηκε επαγγελματικά με αρκετούς φοιτητές, οι οποίοι εργάζονταν κοντά του σαν βοηθοί.

6. Η Αθήνα του Τσίλλερ – η Αθήνα των Νεοκλασικών

Το πρόσωπο της Αθήνας αρχιτεκτονικά σαν πρωτεύουσα της Ελλάδας συνδέεται πάρα πολύ με το όνομα του Τσίλλερ και το έργο του. Ήταν ένας πολύ ξεχωριστός και με πολύ ταλέντο αρχιτέκτονας, ο οποίος ήταν και φιλέλληνας δηλαδή αγαπούσε πολύ την Ελλάδα.

Ο Τσίλλερ μεταμόρφωσε κυριολεκτικά την Αθήνα του 19^{ου} αιώνα, από χωριό έγινε ευρωπαϊκή πόλη. Της έδωσε λάμψη, την έκανε πολύ ωραία πόλη. Αυτό ήταν κάτι που το χρειαζόταν η Αθήνα, πέτυχε επίσης να συνδέσει την πόλη με την ιστορία της και το παρελθόν της.

Αυτή την περίοδο γίνεται επιστροφή στη τέχνη της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης, η οποία ξεκίνησε από την Ευρώπη τον 18^ο αιώνα και απλώθηκε σε όλο τον κόσμο.

Ο αθηναϊκός αυτός σχεδιασμός(νεοκλασικισμός) και τρόπος χτισίματος διαδόθηκε σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, από το παλάτι του βασιλιά μέχρι το σπίτι του πιο απλού πολίτη και κράτησε μέχρι το 1930.

Η Ελλάδα συνδέθηκε πολύ στενά με τον Τσίλλερ και το έργο του και ειδικότερα η Αθήνα. Ο τρόπος που σχεδίαζε ο Τσίλλερ ήταν επηρεασμένος από την Γερμανία και την Αυστρία μιας και είχε σπουδάσει σε αυτές τις χώρες. Ήταν τολμηρός και με το ταλέντο που είχε, κατάφερνε ανάλογα με την περίπτωση να συνδυάζει ρυθμούς και ιδεολογίες δημιουργώντας έτσι ένα δικό του τρόπο να σχεδιάζει και πολλοί άρχισαν να σχεδιάζουν όπως ο Τσίλλερ.

Χρησιμοποίησε άνετα διάφορα στοιχεία από διάφορες εποχές της ιστορίας και αυτό ταίριαξε πολύ στην ελληνική κοινωνία.

Διάφοροι άνθρωποι που επισκέφτηκαν την Αθήνα είπαν πως ήταν μια χαρούμενη και καθαρή πόλη με μεγάλες λεωφόρους και κομψά όχι ψηλά σπίτια, μέσα σε καταπράσινους κήπους. Τα κτίρια και τα σπίτια είχαν μαρμάρινες κολώνες στη πρόσοψη, με κίτρινα ή ρόδινα παράθυρα και πόρτες και έτσι έχουν μια πολύ χαρακτηριστική και ωραία όψη. Ο Τσίλλερ γνωρίζει πάρα πολύ καλά πώς να σχεδιάζει και να είναι ωραία αυτά που σχεδιάζει.

7. Καινοτομίες και υλικά που χρησιμοποιούσε για την κατασκευή των κτιρίων

Ο Τσίλλερ εκτός από όλα τα άλλα καλά που είχε, ήταν και άριστος μηχανικός – κατασκευαστής. Ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε την σιδηροδοκό και τις σιδερένιες κολώνες στην οικοδομή.

Χρησιμοποιεί επίσης για πρώτη φορά το σύστημα των ρολών στα κουφώματα, αντικαθιστώντας έτσι τα παντζούρια της Τουρκοκρατίας, ενώ εφαρμόζει για πρώτη φορά τον τεχνητό εξαερισμό και την κεντρική θέρμανση. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την αντισεισμικότητα των κτιρίων, έκανε και μελέτη για αυτό με τίτλο: Τύπος αντισεισμικών οικοδομών.

8. Γιατί ήταν γνωστός ο Τσίλλερ

Ο Τσίλλερ έγινε πολύ γνωστός γιατί κατάφερε με το μεγάλο του έργο να δώσει στην Αθήνα την λάμψη και τον αέρα ευρωπαϊκής πρωτεύουσας που τόσο πολύ επιθυμούσαν οι Αθηναίοι. Πολλοί από τους κατοίκους της πόλης ήταν πλούσιοι ομογενείς, δηλαδή Έλληνες που ζούσαν στο εξωτερικό(σε χώρες της κεντρικής Ευρώπης) και έβλεπαν ότι ο φιλέλληνας Τσίλλερ μπορεί να αλλάξει το πρόσωπο της Αθήνας και να της δώσει ένα ευρωπαϊκό ύφος.

Με το έργο του ο Τσίλλερ διδάσκει οικοδομικές τέχνες στην Αθήνα, χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές στη κατασκευή των τοίχων, στη μαρμαρική, στη ξυλουργική, στη σιδηρουργική(χυτοσιδηρά κάγκελα) και κατασκευές για να γίνουν ωραιότερα τα κτίρια. Αυτός κυρίως δίδαξε την κατασκευή των κρεμαστών μαρμάρινων κλιμάκων (σκάλες) ,που ομόρφυναν πάρα πολύ τις εισόδους των αθηναϊκών σπιτιών, όπως επίσης και την τεχνική της πατητής μαρμαροκονίας στις όψεις των κτιρίων.

Όμως ο Τσίλλερ έγινε γνωστός και για πολλούς άλλους λόγους που είχαν σχέση με την προσωπικότητά του και τον χαρακτήρα του:

α) ήταν φιλικός, όχι νευρικός, άνετος στην επικοινωνία του με τους άλλους, ακόμα και όταν είχε γίνει πολύ διάσημος λόγω της δουλειάς του είχε πολύ καλές σχέσεις με τους συνεργάτες του, τους φοιτητές του και τους πελάτες του.

β) δούλευε ασταμάτητα, ήταν ακούραστος, περνούσε πάρα πολλές ώρες στο γραφείο του και όποτε ήθελε κάποιος να τον δει, πάντα τον εύρισκε.

9. Τα σωζόμενα κτίρια του Τσίλλερ

Στην Αθήνα:

- Τα Ανάκτορα του Διαδόχου (Το Παλάτι), σήμερα είναι το Προεδρικό Μέγαρο (το 1894 μέχρι το 1897).
- Ακαδημία Αθηνών (οδός Πανεπιστημίου, το 1861 μόνο επίβλεψη).
- Άγιος Λουκάς (οδός Πατησίων, 1864- 1870), η πρώτη εκκλησία που έχτισε.
- Μέγαρο Α. Συγγρού (στο κέντρο, το 1870), σήμερα στεγάζει το κεντρικό κτίριο του Υπουργείου Εξωτερικών.
- Μέγαρο Β. Μελά (στη πλατεία Δημαρχείου, το 1874), σήμερα σε αυτό το κτίριο υπάρχουν υπηρεσίες της Εθνικής Τράπεζας.
- Μέγαρο Στεφάνου Ψύχα- 'PetitPalais' (στο κέντρο, περίπου το 1874), σήμερα σε αυτό το κτίριο είναι η Ιταλική πρεσβεία.
- Μέγαρο Νικολάου Ψύχα (στο κέντρο, περίπου το 1870), σήμερα σε αυτό το κτίριο είναι η Αιγυπτιακή πρεσβεία.
- Ιλίου Μέλαθρον (Μέγαρο Σλήμαν)(στο κέντρο, κοντά στο Σύνταγμα, το 1878), σήμερα σε αυτό το κτίριο είναι το Νομισματικό Μουσείο.
- Οικία Α. Κατσανδρή (στο κέντρο, κοντά στην Ομόνοια, το 1878), χρειάζεται να του κάνουν ανακαίνιση.
- Τα ξενοδοχεία: 'Μέγας Αλέξανδρος' και 'Μπάγκειον' στην Ομόνοια (τα σχέδια είχαν αρχίσει το 1880).
- Οικία Ε. Σταθόπουλου (κοντά στο Μοναστηράκι, το 1881).
- Οικία Ερνέστου Τσίλλερ (στην οδό Μαυρομιχάλη, στα Εξάρχεια, το 1882) σήμερα το αναπαλαιώνουν.
- Μέγαρο Λ. Δεληγιώργη (στο Κολωνάκι το 1880), μέχρι πριν λίγο καιρό εκεί βρισκόταν η ταινιοθήκη της Ελλάδας.
- Κινηματοθέατρο 'Αττικό' (ιδιοκτησία των Δεκόζη- Βούρου, το 1870- 1881, στο κέντρο). Έγιναν πολλές αλλαγές στο αρχικό κτίριο. Το 2012 κάηκε σχεδόν ολόκληρο.
- Παρεκκλήσι Αγίου Νικολάου, στους Αμπελοκήπους, βίλα Ν. Θων (την δεκαετία του 1880).
- Μέγαρο Σλήμαν – Μελά (στο κέντρο, πριν από 120 χρόνια).

- Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών (στο κέντρο, το 1887).
- Μέγαρο Γ. Κούπα (στο κέντρο, πριν από 120 χρόνια περίπου).
- Εθνική Βιβλιοθήκη (στο κέντρο, το 1887), τα πρώτα σχέδια τα είχε κάνει ο Θεόφιλος Χάνσεν, ενώ ο Ερνέστος Τσίλλερ επέβλεπε τις εργασίες του χτισίματος.
- Ζάππειο Μέγαρο (κοντά στο Σύνταγμα, το 1887), τα σχέδια τα είχε κάνει ο Θεόφιλος Χάνσεν και επέβλεπε τις εργασίες χτισίματος ο Ερνέστος Τσίλλερ.
- Εθνικό Φαρμακευτικό Χημείο (στο κέντρο, το 1887).
- Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (στο κέντρο, το 1866 μέχρι το 1889), επέβλεπε μόνο τις εργασίες χτισίματος και σχεδίασε την όψη του κτιρίου.
- Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (στο κέντρο, κοντά στο Πεδίο του Άρεως, το 1886), ο Τσίλλερ έκανε μόνο το αρχιτεκτονικό σχέδιο, αλλά, τις εργασίες του χτισίματος τις επέβλεπε ο στρατιωτικός αρχιτέκτονας Ιφικράτης Κοκκίδης.
- Τράπεζα Αθηνών (στο κέντρο της Αθήνας, το 1885 περίπου), σήμερα είναι Εθνική Τράπεζα.
- Ταφικά Μνημεία (Μνημείο Σλήμαν και άλλα στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών).
- Μέγαρο Ο. Σταθάτου (κοντά στο Σύνταγμα, το 1895), σήμερα στο κτίριο αυτό είναι το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.
- Περίπτερο Μεγάρου Ο. Σταθάτου
- Βασιλικό Θέατρο (στο κέντρο της Αθήνας, κοντά στην Ομόνοια, τα εγκαίνιά του έγιναν τον χειμώνα του 1902).
- Παρεκκλήσι του Αγ. Γεωργίου, Ορφανοτροφείο Γ. Χατζηκώστα (κοντά στην Ομόνοια, το 1899 μέχρι το 1901).
- Αρσάκειο (είναι χτισμένο σε ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο στο κέντρο της Αθήνας, το 1907 ξανασχεδιάζει την όψη του κτιρίου και επιβλέπει τις επισκευές που έπρεπε να γίνουν. Στο νέο σχεδιασμό που έκανε πρόσθεσε και καταστήματα στο ισόγειο).
- Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών (στο κέντρο της Αθήνας το 1897 μέχρι το 1905).

- Μέγαρο Ι. Πεσματζόγλου (κοντά στο Σύνταγμα, το 1893), σήμερα υπάρχει μόνο ένα κομμάτι του κτιρίου, το υπόλοιπο έχει κατεδαφιστεί.
- Κτίριο οικογένειας Φρυσίρα (νεοκλασικό κτίριο στη Πλάκα, το 1904)κ.α

Στην υπόλοιπη Αττική (εκτός Αθήνας)

- Έπαυλη Α. Συγγρού(στο κτήμα Αναβρύτων στο Μαρούσι, το 1880).
- Παρεκκλήσι του Αγ. Αντρέα (μέσα στο κτήμα Αναβρύτων, κοντά στο ΚΑΤ).
- Ξενοδοχείο Μ. Μελά (στη Κηφισιά, το 1880), έχει μείνει μόνο ένα κομμάτι του αρχικού κτιρίου.
- Μέγαρο Λ. Λιμπρύτε (στη Κηφισιά, το 1888), σήμερα είναι το κολέγιο ΒCΑ.
- ΒίλαRose (στη Κηφισιά, περίπου το 1890).
- Έπαυλη «Ατλαντίς» (στη Κηφισιά, το 1897).
- Εκκλησία Αγ. Ιωάννη στο Μαρκόπουλο.
- Εκκλησία της Μεταμόρφωσης στα Βίλια(το 1894).
- Οικία Σπυρίδωνα Α. Μεταξά (του ιδρυτή της γνωστής ποτοποιίας) (στον Πειραιά, το 1899).
- ‘Συνοικία Τσίλλερ’ ή ‘Συνοικία των Επαύλεων’(κοντά στη σημερινή πλατεία Αλεξάνδρας στον Πειραιά). Από τα επτά σπίτια – βίλες , σήμερα σώζεται μόνο η οικία Πατσιάδου, με πολλές αλλαγές από το αρχικό σχέδιο
- Οικία Χριστοφή (στο Νέο Φάληρο, περίπου 1908), πιθανώς έργο του Τσίλλερ
- Το Παλατάκι (κοντά στο Δαφνί, στον δρόμο για Κόρινθο, πριν από 120 χρόνια). Το αρχικό κτίριο υπήρχε από την Τουρκοκρατία. Όταν το αγόρασε ο Γεώργιος Θων , ανέθεσε στον Ερνέστο Τσίλλερ την ανακαίνιση του Πύργου.
- Εκκλησία Αγ. Ιωάννου (στο Μαρκόπουλο Αττικής, το 1889).

Στην υπόλοιπη Ελλάδα

- Θέατρο 'Απόλλων' στη Πάτρα (το 1871- 1872).
- Ιδιωτικό κτίριο στην Πάτρα (το 1890).
- Μητροπολιτικός ναός Ευαγγελιστρίας στην Πάτρα.
- Δημοτική Αγορά Αιγίου (σήμερα είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης).
- Εκκλησία των Εισοδίων της Θεοτόκου, στο Αίγιο (το 1893), έχει πάθει μεγάλες ζημιές από τον σεισμό του 1995.
- Εκκλησία της Αγ. Μαρίας στο Βέλο Κορινθίας (το 1880).
- Δημοτική Αγορά Πύργου, τώρα Αρχαιολογικό Μουσείο Πύργου.
- Θέατρο 'Απόλλων' Πύργου, λένε ότι είναι του Ερνέστου Τσίλλερ, αλλά, δεν είναι βέβαιο.
- Μανωλοπούλειο Νοσοκομείο Πύργου.
- Εκκλησία Αγ. Αθανασίου στον Πύργο (το 1911), σε σχέδια του Τσίλλερ.
- Δημαρχείο Ερμούπολης Σύρου, Κυκλάδων (1876 – 1891).
- Αρχαιολογικό Μουσείο Μήλου (στη πρωτεύουσα του νησιού, στη Πλάκα, το 1870), λειτουργεί σαν μουσείο από το 1985.
- Έπαυλη Λουκά Καρρέρ (στο Παλιοκάντουνο της Ζακύνθου, το 1870), έχει σωθεί μετά από σοβαρές ζημιές που έπαθε από τον σεισμό το 1953.
- Ελληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης (το 1890 μέχρι το 1893), σήμερα είναι το μουσείο του Μακεδονικού Αγώνα.
- Μητροπολιτικός ναός Αγίου Γρηγορίου Παλαμά (στη Θεσσαλονίκη), είναι κτισμένος σε σχέδια του Τσίλλερ που τροποποίησε (άλλαξε κάπως) ο αρχιτέκτονας Ξ. Παιονίδης.
- Ιδιωτική οικία (σπίτι) (στη Καλαμάτα, πριν από 100 χρόνια περίπου), είναι ένα από τα τελευταία κτίρια που σχεδίασε ο Τσίλλερ.
- Ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα στα Βίλια Αττικής (το 1893)

- Παναρκαδικό Νοσοκομείο ' Ευαγγελίστρια ' (το 1895 μέχρι το 1905) , σήμερα είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Τρίπολης.
Κτίστηκε σε σχέδια του Τσίλλερ.

***** Ο Τσίλλερ σχεδίασε πάνω από 500 κτίρια σε όλη την Ελλάδα

10 . Κτίρια του Τσίλλερ που έχουν κατεδαφιστεί:

- Πρώτο και πολύ μεγάλο λάθος ήταν να κατεδαφίσουν το Δημοτικό Θέατρο της Αθήνας που βρισκόταν στην πλατεία Δημαρχείου, είχαν γίνει τα εγκαίνια για να αρχίσει να λειτουργεί, μετά από πολλές δυσκολίες, το 1888. Το 1922 στον χώρο του θεάτρου φιλοξενήθηκαν οι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα σκηνικά και τις κουρτίνες καίγοντάς τα για να ζεσταθούν. Τον Απρίλιο του 1939, στη δικτατορία του Μεταξά, ο τότε δήμαρχος της Αθήνας, Κώστας Κοτζιάς, το κατεδάφισε.
- Το 1873 ο Τσίλλερ αναλαμβάνει να χτίσει το καινούργιο κτίριο του ορφανοτροφείου Γ. Χατζηκώστα στο κέντρο της Αθήνας και κοντά στην Ομόνοια. Το κτίριο με το θαυμάσιο εσωτερικό αίθριο κατεδαφίστηκε το 1963. Ευτυχώς σώζεται το παρεκκλήσι του Αγ. Γεωργίου που είχε χτιστεί αργότερα (το 1901) στον περίβολο.
- Η βίλα του Νικολάου Θων – ΜονCarριστους Αμπελοκήπους, η οποία χτίστηκε περίπου το 1880. Ήταν βίλα με πύργο, όπως είχαν και κάποιες άλλες αυτό τον τύπο. Το 1944 ανατινάχτηκε σχεδόν ολόκληρη και μετά από δύο χρόνια κατεδαφίστηκε, το μόνο που σώθηκε είναι το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου.
- Δημοτικό Θέατρο ' Φώσκολος' στη Ζάκυνθο (χτίστηκε το 1870 μέχρι το 1875), καταστράφηκε από τον σεισμό στις 12 Αυγούστου το 1953.

*** Από επισκέψεις που κάναμε:

11 . α. Άγιος Λουκάς

Ο Άγιος Λουκάς Πατησίων είναι η πρώτη εκκλησία που σχεδιάζει ο Τσίλλερ στην Αθήνα. Τα θεμέλια για να χτιστεί η εκκλησία μπήκαν το 1864 το χτίσιμο τέλειωσε το 1870, τα εγκαίνια όμως της εκκλησίας έγιναν το 1896 και συγκεκριμένα 31 Μαρτίου, εκείνη την ημέρα ήταν Κυριακή του Θωμά.

Ναξιώτες που έμεναν σε αυτή την περιοχή ζήτησαν να χτιστεί η εκκλησία. Ιδιοκτήτης του οικοπέδου ήταν ο Θεόκλητος Βίμπος, ο οποίος ήταν καθηγητής της θεολογικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και αργότερα Αρχιεπίσκοπος Μαντινείας και Κυνουρίας. Ο Αναστάσιος Ορλάνδος αναφέρει ότι η εκκλησία χτίστηκε πάνω στα ερείπια του Μοναστηριού του Αγίου Λουκά που ήδη υπήρχε.

Η εκκλησία γιορτάζει στη μνήμη του Ευαγγελιστή Λουκά στις 18 Οκτωβρίου.

Έχουν κάνει κάποιες αλλαγές στα πρώτα σχέδια και η εκκλησία χτίστηκε σε βυζαντινό ρυθμό εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο, ο οποίος συνδυάζεται αρμονικά με τους μικρούς πύργους που έχει στις εξωτερικές γωνίες περιμετρικά (γύρω – γύρω) και συμβολίζουν την ανύψωση προς τα ουράνια (ο ρυθμός που χτίστηκε η εκκλησία θα λέγαμε ότι είναι νεορωμανικός, έτσι τονίζεται η κατακόρυφος που είναι Ρωμανική αρχιτεκτονική του 11^{ου}- 13^{ου} αιώνα. Ο τρούλος μοιάζει να έχει σχήμα αυγοειδές, (αυγού).

Ο σταυροειδής ναός (εκκλησία) με τρούλο είναι αρκετά γνωστός στην Ευρώπη και έτσι το γνωρίζει πολύ καλά ο Τσίλλερ.

Ξεχωριστός είναι ο σχεδιασμός των παραθύρων, υπάρχουν διπλά και τετραπλά παράθυρα και έχουν μεταξύ τους μια συμμετρία, δηλαδή όπως είναι από την μια πλευρά είναι και από την απέναντι.

Η διακόσμηση της εκκλησίας έχει στοιχεία από τη φύση.

Το 1928 αποφασίζουν πρώτη φορά να μεγαλώσουν την εκκλησία προς τη δυτική πλευρά, μετατοπίζουν την κεντρική είσοδο και μένει μόνο το μαρμαρόγλυπτο υπέρθυρο του Τσίλλερ, αυτά τα σχέδια για να μεγαλώσει η εκκλησία τα κάνει ο πολύ σημαντικός αρχιτέκτονας Σταμάτιος Πατεράκης ο οποίος ακολουθεί το στυλ σχεδιασμού του Τσίλλερ.

Το 1934 μεγαλώνουν την εκκλησία για δεύτερη φορά, προς τα δυτικά πάλι, και φτάνει μέχρι την πρόσοψη, τον εξώστη και τα δίδυμα κωδωνοστάσια. Αρχιτέκτονας αυτή τη φορά είναι ο πολύ καλός Έλληνας ναοδόμος (σχεδίαζε ναούς) Γεώργιος Νομικός ο οποίος κάνει τα σχέδια ακολουθώντας τον βυζαντινό ρυθμό σχεδιασμού. Η δυτική κεντρική είσοδος είναι αυτή που αρχικά σχεδίασε ο Τσίλλερ που την τοποθέτησαν στην καινούργια θέση. Αργότερα ο ίδιος θα φροντίσει για την εξωτερική και εσωτερική ανακαίνιση της εκκλησίας όπως να μπουν κεραμίδια στον τρούλο και στην υπόλοιπη στέγη κ.α. Η κατασκευή των ψηφιδωτών έργων αγιογραφίας είναι έργο της Έλλης Βοΐλα η οποία είναι καθηγήτρια της Σχολής Καλών Τεχνών και της μαθήτριάς της Λυδίας Σαρρή.

Το τέμπλο είναι σχεδιασμένο από τον Τσίλλερ, όχι όμως από μάρμαρο, αλλά, από γύψο, το ίδιο και τα κιονόκρανα.

Η πόρτα του Ιερού Βήματος έχει δυο φύλλα και είναι ξυλόγλυπτη όπως και ο Δεσποτικός Θρόνος και είναι έργα του ξυλογλύπτη Στέφανου Νομικού από την Αμοργό, με μεγάλη και σημαντική καλλιτεχνική αξία όπως και ο μαρμαρόγλυπτος άμβωνας και τα μαρμαρόγλυπτα προσκυνητάρια.

Επίσης σημαντικό έργο αργυροχοΐας είναι το ασημένιο «πουκάμισο» της εικόνας του Αγίου Λουκά το οποίο κατασκευάστηκε από τα αδέρφια Νικητόπουλοι το 1911.

Αγιογραφίες της εκκλησίας είναι έργα των: Φώτη Κόντογλου, Κ. Αρτέμη, όμως τα περισσότερα τα έχει αγιογραφήσει ο αγιογράφος Κων. Κώτσης. Η αγιογράφιση τελείωσε το 1963.

Όλη η εκκλησία έχει αγιογραφηθείμε φύλλο χρυσού.

Η Πλατυτέρα έχει ζωγραφιστεί το 1950 πάνω από αυτή που είχε κάνει οC. Raht, αλλά, έχει πάθει πολλές ζημιές και ραγίσματα από σεισμούς.

β. Ιλίου Μέλαθρον (Νομισματικό Μουσείο)

Το Ιλίου Μέλαθρον είναι γνωστό και σαν Μέγαρο Σλήμαν. Είναι ένα νεοκλασικό κτίριο στο κέντρο της Αθήνας στην οδό Πανεπιστημίου. Το σχεδίασε το 1878 ο Ερνέστος Τσίλλερ και ήταν η κατοικία του επιχειρηματία και αργότερα ερασιτέχνη αρχαιολόγου – ερευνητή Ερρίκου Σλήμαν. Το χτίσιμο του κτιρίου τέλειωσε το 1881. Σήμερα είναι το Νομισματικό Μουσείο της Αθήνας.

Όσο χτιζόταν Ιλίου Μέλαθρον το επέβλεπε ο Δρόσινος ο οποίος ήταν φίλος του Σλήμαν.

Την βασική διακόσμηση την έκανε ο Τσίλλερ. Αυτό το έργο του Τσίλλερ δείχνει πόσο τέλεια σχεδιασμένο μπορεί να είναι ένα κτίριο.

Στο ισόγειο ήταν η κουζίνα, η αποθήκη και τα δωμάτια για το προσωπικό, όπως και το μουσείο Σλήμαν.

Στον πρώτο όροφο ήταν οι χώροι υποδοχής (σαλόνια), η τραπεζαρία, τρεις χώροι υγιεινής (τουαλέτες), οι ξενώνες και η αίθουσα χορού και δεξιώσεων.

Στον δεύτερο όροφο ήταν τα δωμάτια των ιδιοκτητών, το γραφείο, η βιβλιοθήκη και τα αναγνωστήρια που χρησιμοποιούσε ο Σλήμαν, τα υπνοδωμάτια της οικογένειας.

Μετά που πέθανε ο Σλήμαν ιδιοκτήτρια του κτιρίου ήταν η γυναίκα του Σοφία η οποία έμεινε εκεί με τα παιδιά της. Η Σοφία έκανε τις πρώτες αλλαγές στο κτίριο.

Το 1926 το Ελληνικό Δημόσιο αγοράζει Ιλίου Μέλαθρον και γίνεται το Μουσείο Καλών Τεχνών μέχρι το 1929. Μετά το 1929 πηγαίνει εκεί το Συμβούλιο της Επικρατείας και το 1934 είναι το κτίριο του Αρείου Πάγου (Ανώτατο Δικαστήριο) μέχρι το 1981. Αυτά τα χρόνια έγιναν πολλές ζημιές στο κτίριο. Μέχρι το 1983 είναι το Εφετείο, δικαστήριο και αυτό. Το 1950 γίνεται διατηρητέο και το 1983 η Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου το δίνει στο Υπουργείο Πολιτισμού και το 1985 αποφασίζουν να γίνει το Νομισματικό Μουσείο.

Μεγάλες ζημιές έπαθε το κτίριο όταν ήταν εκεί ο Άρειος Πάγος. Το 1973 έπαθε μεγάλη καταστροφή από μία πλημμύρα και πολλές άλλες ζημιές έγιναν όταν έβαλαν σωλήνες για φωτιστικά και θέρμανση.

Το 1984 άρχισαν να φτιάχνουν τις ζημιές και πριν λίγα χρόνια έφτιαξαν κάποιες άλλες ζημιές.

γ. Λίγα λόγια για το Μέγαρο Β.Μελά

Το Μέγαρο Μελά βρίσκεται στη πλατεία Κοτζιά, στο κέντρο της Αθήνας κοντά στην Ομόνοια και βρίσκεται απέναντι από το παλιό Δημαρχείο της Αθήνας.

Το Μέγαρο ήταν του Έλληνα μεγαλέμπορου Βασίλειο Μελά ο οποίος πέθανε το 1884. Είχε δουλειές στην Οδησό και το Λονδίνο. Το 1873 αγόρασε όλο αυτό το οικοπέδο που ήταν ολόκληρο τετράγωνο δηλαδή πάρα πολύ μεγάλο. Είπε λοιπόν στον διάσημο αρχιτέκτονα Ερνέστο Τσίλλερ ότι θα ήθελε να του κάνει τα σχέδια για το κτίριο που ήθελε να χτίσει.

Το Μέγαρο χτίστηκε το 1874 και ήταν το μεγαλύτερο ιδιωτικό κτίριο εκείνη την εποχή.

Το Μέγαρο Μελά στην αρχή λειτούργησε σαν ξενοδοχείο, για να φιλοξενεί Έλληνες από το εξωτερικό όταν ερχόντουσαν στην Αθήνα.

Το 1881 για πολύ λίγο ήταν το χρηματιστήριο της Αθήνας.

Ο Βασίλειος Μελάς είχε κάνει διαθήκη και μετά τον θάνατό του το πήρε το ίδρυμα Νηπιακό Επιμελητήριο Μελά που λειτουργεί μέχρι σήμερα με σκοπό να ιδρύονται και να συντηρούνται νηπιαγωγεία. Από το 1900 μέχρι το 1973 ήταν το Κεντρικό Ταχυδρομείο της Αθήνας. Το 1974 το υπουργείο Πολιτισμού το έκανε διατηρητέο μνημείο και από το 1979 το νοίκιασε η Εθνική Τράπεζα για κάποιες υπηρεσίες της. Χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικά στοιχεία του Μεγάρου είναι οι 4 μικροί πύργοι που βρίσκονται στις 4 γωνίες. Υπάρχει επίσης ένα πολύ ωραίο αίθριο (άνοιγμα σκεπασμένο με πολύ φως). Τις διακοσμητικές Καρυάτιδες και τα κυκλικά μετάλλια με τις κεφαλές του Ερμή.

12. Συνέντευξη

Σας καλωσορίζουμε στο ΚΕΠΠ 2 και σας ευχαριστούμε πολύ που θα μας βοηθήσετε με τις γνώσεις σας στο ερευνητικό πρόγραμμα που κάνουμε φέτος και έχει θέμα «Η Εποχή του Τσίλλερ- Η Αθήνα των νεοκλασικών», για αυτό θα θέλαμε να σας κάνουμε κάποιες ερωτήσεις, να σας πάρουμε δηλαδή μια συνέντευξη.

- Πώς σας λένε;
- Κωνσταντίνα Κουλοχέρη
- Τι έχετε σπουδάσει;
- Αρχιτέκτονας
- Πώς είναι να σχεδιάζετε ένα κτίριο ή ένα σπίτι; Είναι εύκολο ή δύσκολο;
- Το μικρότερο κτίριο ή σπίτι είναι ευκολότερο, το μεγαλύτερο είναι δυσκολότερο. Όμως βασικά, το κτίριο ή το σπίτι πρέπει να έχει καλές μονώσεις για εξοικονόμηση ενέργειας.

Στα μεγάλα κτίρια για μεγαλύτερη προστασία τοποθετούνται και αλεξικέραυνα. Επίσης γίνεται αντισεισμική μελέτη όταν πρόκειται να χτιστεί κτίριο η σπίτι, όπως επίσης οτιδήποτε χτίζουμε , το χτίζουμε με κανόνες και κανονισμούς.

- Έχετε συνεργάτες όταν σχεδιάζετε ένα έργο; Δουλεύετε σαν ομάδα ή μόνη σας;
- Έχω μία συνεργάτιδα η οποία εργάζεται parttime, παλαιότερα ήμαστε 6 άτομα.

- Συνήθως με ποιες ειδικότητες συνεργατών συνεργάζεστε;
- Με πολιτικούς μηχανικούς, μηχανολόγους μηχανικούς και ηλεκτρολόγους (όπως επίσης έχουμε και άλλους συνεργάτες από άλλες περιοχές ή πόλεις), όμως στο χτίσιμο εργάζονται και πολλοί άλλοι , όπως, μπετατζήδες αλουμινάδες, αυτοί που θα τοποθετήσουν τις μονώσεις κλπ. Βέβαια όταν σχεδιάζουμε δουλεύουμε τρεις ειδικότητες, πρέπει να γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Χρειάζεται συντονισμός της ομάδας που εργάζεται στην οικοδομή. Για να αρχίσει μια οικοδομή πρέπει επίσης να υπολογίσουμε ποια είναι η πιο κατάλληλη περίοδος του χρόνου. Επίσης ο πελάτης πρέπει να μείνει ευχαριστημένος από τα σχέδια που μας έχει ζητήσει να του κάνουμε.
- Πόσα χρόνια εργάζεστε ως αρχιτέκτονας;
- 28 χρόνια.
- Σας αρέσει η δουλειά σας;... Πόσο δύσκολη είναι;
- Είναι κουραστική, αλλά, όταν σου αρέσει και όταν βλέπεις το αποτέλεσμα, ικανοποιείσαι και αυτό είναι σημαντικό.
- Ως εργαζόμενη τι ωράριο έχετε;
- Δουλεύουμε από το πρωί μέχρι το βράδυ αν χρειαστεί. Δεν υπάρχει ωράριο.
- Ξέρουμε ότι η Αθήνα έχει πολλά νεοκλασικά σπίτια και άλλα κτίρια, εσείς έχετε αναπαλαιώσει νεοκλασικά κτίρια ή σπίτια;

- Έχω δουλέψει σε γραφείο που αναπαλαίωνε παλιά σπίτια και κτίρια, έχω εργαστεί και σε διατηρητέα.
- Έχετε αναπαλαιώσει άλλα κτίρια εκτός Αθήνας σε άλλες πόλεις της Ελλάδας;
- Ναι, στη Θεσσαλονίκη και το Αγρίνιο. Δουλέψαμε επίσης και για το νέο μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας.
- Πόσο χρόνο χρειάζεται η αναπαλαίωση ενός κτιρίου, ή ενός σπιτιού;
- Εξαρτάται πόσο μεγάλο και πόσο κατεστραμμένο είναι το κτίριο ή το σπίτι, παράδειγμα, για ένα νεοκλασικό διώροφο 200 τετραγωνικών μέτρων, χρειάζεται περίπου ενάμισι με δυο χρόνια.
- Για δημόσια νεοκλασικά κτίρια, όταν αναπαλαιώνονται, ποιο υπουργείο πληρώνει; ... Το Υπουργείο Πολιτισμού κάνει αναπαλαιώσεις;
- Το Υπουργείο Πολιτισμού δίνει κάποια χρήματα από ευρωπαϊκά προγράμματα. Επίσης δίνονται χρήματα για τις αναπαλαιώσεις από χρήματα που έχει κάθε υπουργείο ή τράπεζα ή οργανισμός.
- Όταν γίνονται εργασίες αναπαλαίωσης, οι άνθρωποι του συνεργείου φοράνε κράνη και ειδικές στολές;
- Ναι

- Εσείς επιθεωρείτε τις εργασίες αναπαλαίωσης;
- Ναι
- Πόσων χρόνων είναι τα νεοκλασικά της Αθήνας;
- Τα νεοκλασικά της Αθήνας έχουν χτιστεί από το 1870 έως το 1930

Κλείνοντας θέλουμε να σας ευχαριστήσουμε για την συνέντευξη που μας δώσατε και για την σημαντική βοήθειά σας στην έρευνά μας.

13. Φωτογραφίες

Αιγυπτιακή πρεσβεία (Μέγαρο Νικολάου Ψύχα)

Νομισματικό μουσείο(Ιλίου Μέλαθρον – Μέγαρο Ε. Σλήμαν)

Μέγαρο Β. Μελά

Μέγαρο Β. Μελά- εσωτερικό αίθριο

Ακαδημία Αθηνών

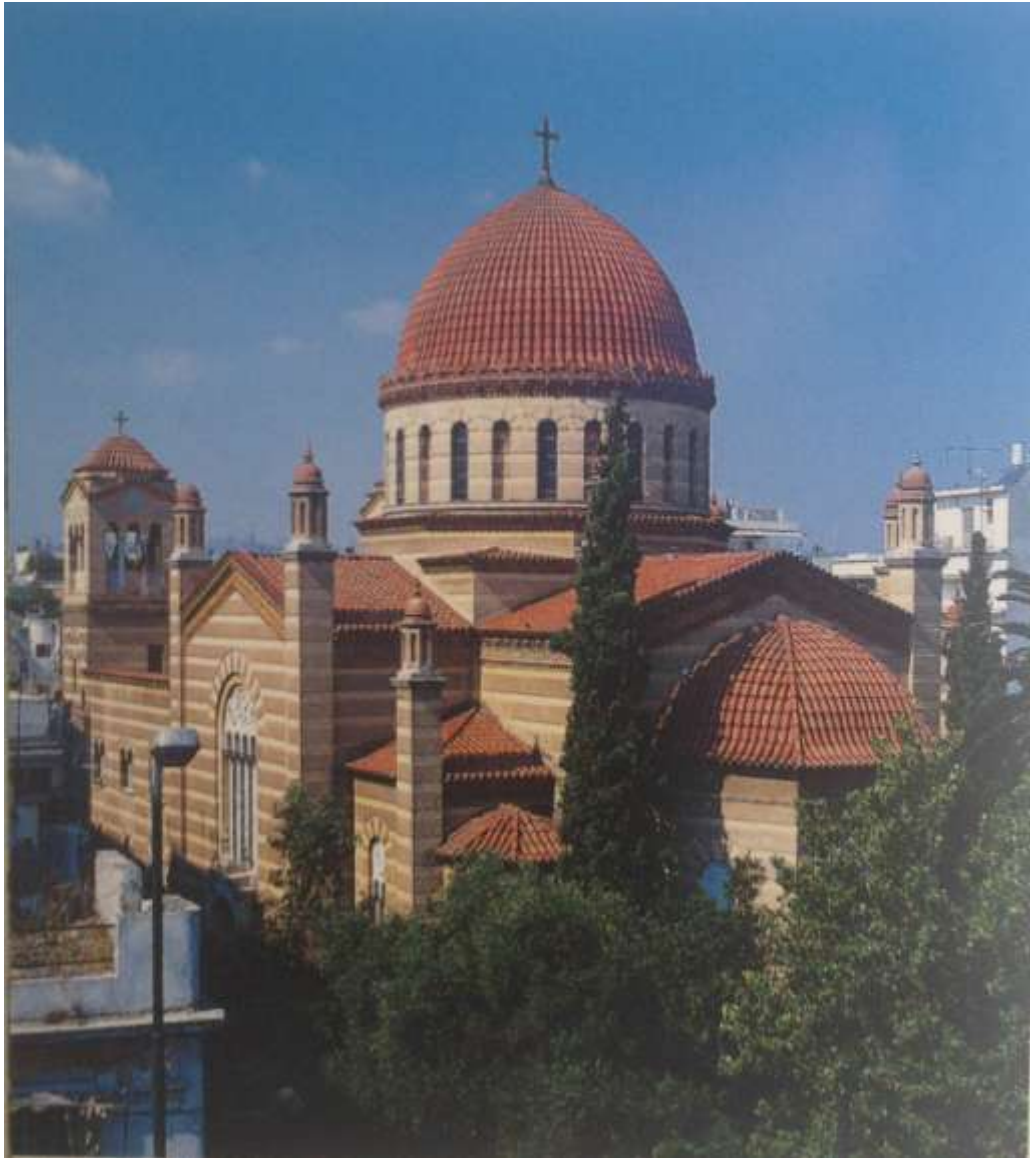

Δημαρχείο Σύρου

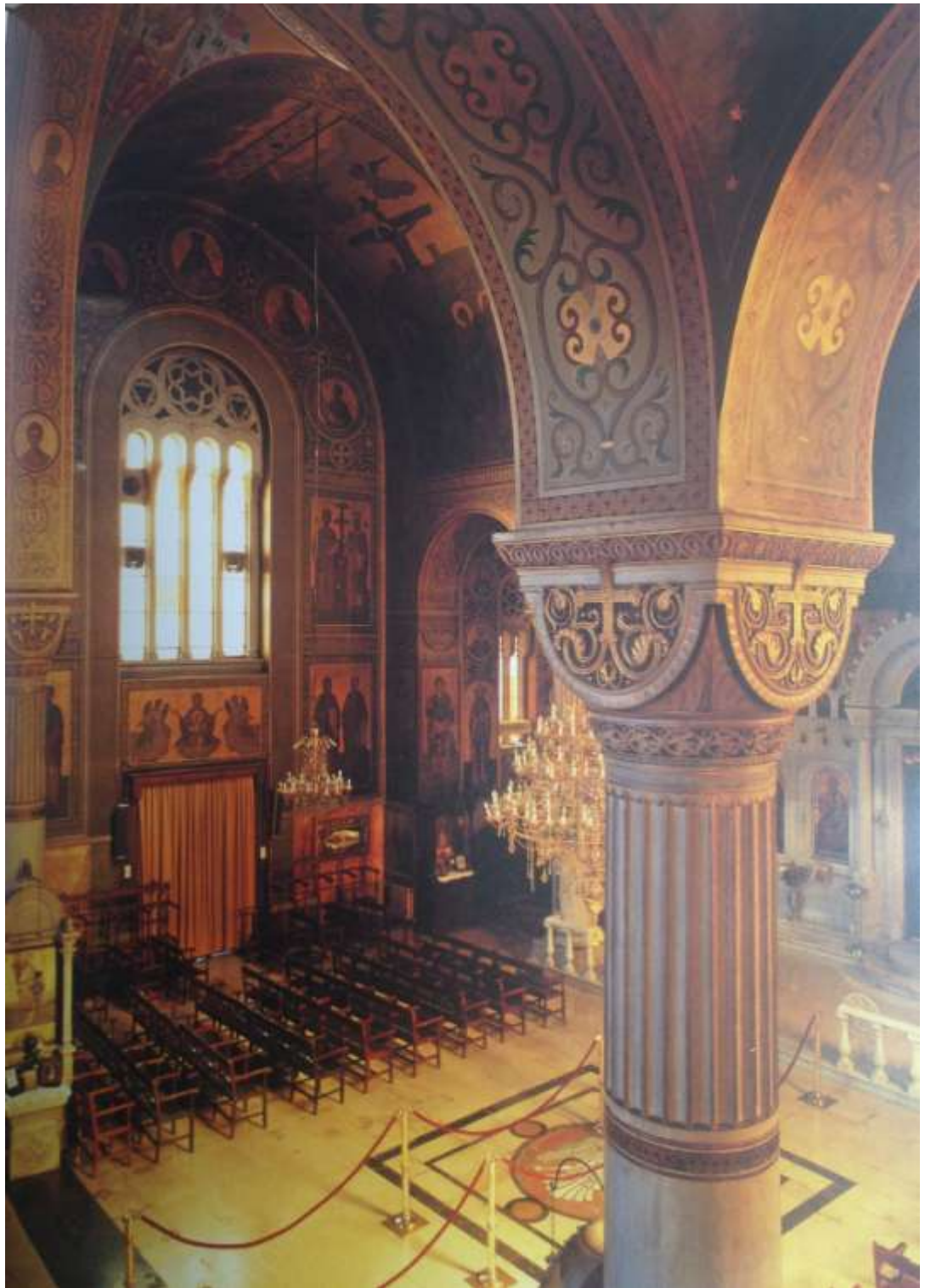

Άγιος Λουκάς Πατησίων

Άγιος Λουκάς Πατησίων

Άγιος Λουκάς Πατησίων - εσωτερικό

Προεδρικό Μέγαρο(Ανάκτορα Διαδόχου)

4. Συνθήκες

Η έρευνα της ομάδας έγινε:

- στο χώρο του ΚΕΠΠ 2 όπου οι νέοι χωρίστηκαν σε δύο υποομάδες και αναζήτησαν πληροφορίες από τους υπολογιστές του τμήματος, αφού πρώτα μοιράστηκαν τα ερευνητικά κεφάλαια σε κάθε υποομάδα, όπως επίσης συνεργαζόμενη όλη η ομάδα έγραψε τις ερωτήσεις της συνέντευξης που υπάρχει στο πρόγραμμα.
- στο εργαστήρι πληροφορικής μαζί με τους διευκολυντές τους.
- στο σπίτι του καθενός αναζητώντας πληροφορίες από τους προσωπικούς τους υπολογιστές, δουλεύοντας μόνοι τους.
- με επί τόπου επισκέψεις και ξεναγήσεις από την αρχιτέκτονακυρία Κουλοχέρη και από πληροφορίες που πήρε η ομάδα από εκπαιδευτικά εξωτερικά προγράμματα.

Εντυπώσεις

Το θέμα που ερευνήσαμε φέτος ήταν πολύ ενδιαφέρον.

Βρήκαμε σημαντικές πληροφορίες και μάθαμε πάρα πολλά πράγματα για την Παλιά Αθήνα.

Ο Τσίλλερ σχεδίασε πάρα πολύ ωραία κτίρια, όχι μόνο στην Αθήνα, αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας.

Όλη η ομάδα συνεργαστήκαμε πάρα πολύ καλά με τους διευκολυντές του προγράμματος, τους συνεργάτες και μεταξύ μας.

Συναισθήματα

Το θέμα που ερευνήσαμε φέτος μας άρεσε πάρα πολύ.

Νιώσαμε πολύ όμορφα και δημιουργικά.

Είμαστε πολύ ικανοποιημένοι από την έρευνα που κάναμε.

Είχαμε πολύ καλή συνεργασία μεταξύ μας.

Αισθανθήκαμε σαν μεγάλοι ερευνητές.

Βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία του Ερευνητικού μας Προγράμματος είναι:

- από το διαδίκτυο
- από τις πληροφορίες που μας έδωσε η αρχιτέκτονας, συνεργάτης του ερευνητικού μας προγράμματος
- από ξεναγήσεις

* Οι φωτογραφίες που υπάρχουν στο Ερευνητικό Πρόγραμμα είναι από διαδίκτυο και από φωτογραφίες που έκανε η ομάδα όταν επισκέφτηκε την εκκλησία του Αγίου Λουκά Πατησίων και το Ιλίου Μέλαθρον

* φωτογραφία του εξωφύλλου είναι από το Διαδίκτυο

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε πολύ:

- Την αρχιτέκτονα - συνεργάτη του Ερευνητικού μας Προγράμματος κυρία Κων/να Κουλοχέρη που μας βοήθησε πάρα πολύ σε αυτή την έρευνά μας και για τις πολύ ωραίες ξεναγήσεις που μας έκανε.
- Τον διευκολυντή του προγράμματος και υπεύθυνο εκπαιδευτή του Εργαστηρίου Πληροφορικής κύριο Παντελή Αργύρη
- Την διευκολύντρια του προγράμματος και εκπαιδευτριά μας κυρία Στέλλα Μακρυγιάννη.